

FAETHOON, ZON VAN HELIOS

GRETA MONACH

Ter inleiding

Ontstaan

Greta Monach (1928 - 2018) schreef Faethoon in 1961. Het moest een radiospel met drama en muziek worden. De componist Jaap Geraedts (1924 - 2003) zou de muziek erbij schrijven. Die moest meeslepend zijn. De val van Faethoon is immers vol van tragiek. Die toonzetting is er echter nooit van gekomen. Monach en Geraedts kenden elkaar van het Haags Conservatorium. In haar aantekeningen maakt Monach een enkele keer gewag van het stuk, dat zij als onbeduidend kwalificeert. Een kwalificatie die haar ten voete uit karakteriseert. Zij kampte als kind al en later ook als dichteres en beroepsmusicus met een halsstarrig minderwaardigheidsgevoel, een juk dat zij nooit van zich kon afwerpen.

Als voorbereiding op het stuk verdiepte zij zich grondig in het oud-Griekse wereldbeeld. Eerder had zij om toegelaten te worden tot de faculteit Letteren in Leiden aanvullende gymnasiale studies Latijn en Grieks gedaan. Kennis die haar bij het schrijven van het stuk goed van pas kwam. De belangstelling voor de kosmos werd mede gevoed door haar vader, Ir. H. Vermeulen, die daarvoor een wetenschappelijke belangstelling aan de dag legde en over het heelal diverse, kosmografische verhandelingen schreef.

Het geocentrische en heliocentrische wereldbeeld

Met name in de dialogen van de tweede scène van het drama wordt het geocentrische wereldbeeld van de jeugdige Faethoon breed uitgemeten. Zijn stiefvader, Merops, leeft en denkt echter vanuit een geheel andere orde, namelijk die van het heliocentrische wereldbeeld. Zo worden vader en zoon representanten van een dieperliggend contrast. Namelijk een botsing tussen twee werelden: die van de astrologie, belichaamd door de intuïtieve Faethoon en die van de astronomie belichaamd door de intellectuele Merops: een confrontatie tussen religie (zoon) en wetenschap (vader).

Faethoon vertegenwoordigt het oud-Griekse wereldbeeld dat strak omljnd is. Middelpunt van het heelal is de aarde. Daarboven strekt zich uit van oost naar west een enorme hemelkoepel. Daartussen bevinden zich ontelbare, eeuwig in beweging zijnde sterren. Zij lijken in de Melkweg over elkaar heen te buitelen maar in werkelijkheid liggen zij vele lichtjaren van elkaar verwijderd. Voor de stervelingen op aarde vertonen zij zich in vaste en herkenbare vormen, als sterrenbeelden.

De hemel zelf wordt bewoond door onsterfelijke goden aan wie bovenmenselijke kwaliteiten zijn toebedeeld. Zij worden vereerd en staan voor uiteenlopende aspecten van de omringende werkelijkheid. En die zijn overal te vinden: in de hemel, de ruimte, op aarde en in de onderwereld.

Behalve goden zijn er halfgoden die voortkomen uit het samenzijn van een god en een sterveling. Ze blijven echter sterfelijk zoals de mens maar beschikken over uitzonderlijke krachten en goddelijke kwaliteiten. Daarnaast zijn er nog de dei minores, de mindere goden. Deze categorie heeft geen goddelijke ouders, maar beschikt over bijzondere kwaliteiten. Ook zij die natuurkrachten verpersoonlijken, zoals de waternimfen, worden daartoe gerekend.

Merops denkt vanuit het heliocentrische wereldbeeld. Deze theorie stelt dat de zon het centrum van het heelal is waar alles om heen draait. Later verfijnd tot het middelpunt van een zonnestelsel waar de planeten, zoals de aarde, omheen draaien.

Personages

In Monachs tragedie komen diverse personages voor:

Faethoon, de heimelijke liefdeszoon van zonnegod Helios en de koele Klumene

Amnis, de geliefde van Faethoon op aarde

Merops, koning van Aethiopië en (stief)vader van Faethoon

Klumene, moeder van Faethoon

Erigone, de hemelse geliefde van Faethoon

Eoos, godin van de dageraad en zus van Helios

Helios, zonnegod en vader van Faethoon

Okeanos, zeegod

Zeus, hemel- of oppergod

Sterrenbeelden, de vaste sterrenformaties die beschermen of bedreigen.

De mythe van Faethoon

Het spel van Monach is ontleend aan de mythe van Phaëton. Een tragische figuur uit de Griekse mythologie die geboren is uit Helios en Klymene. Een hartstochtelijke maar onvervulbare wens van Phaëton is ooit de zonnewagen van zijn vader te menen in zijn dagelijkse vaart langs de hemelkoepel. Maar hoe hij ook aandringt, zijn vader weigert. Een sterveling kan immers deze goddelijke taak die door de oppergod Zeus zelf aan Helios is opgedragen, niet uitvoeren. Phaëton berust niet in de afwijzing en wacht op zijn kans.

Als het hem uiteindelijk lukt de leidsels van Helios' zonnekaros in handen te krijgen, slaan de moeilijk in toom te houden paarden woest op hol. De doldrieste paarden laten een verzengend vuurspoor achter dat delen van de aarde verschroeit. Om erger te voorkomen grijpt Zeus in en straft de hoogmoed van Phaëton met een bliksemschicht. Een straal van vuur slaat hem uit de wagen waarna hij dodelijk op aarde neerstort. Met name de Heliaden treuren om de dood van de ranke maar overmoedige godenzoon. De mythe vertelt verder dat zij zo lang rouwden en weeklaagden om zijn tragische dood totdat hun tranen stolden tot edel barnsteen.

De Faethoon van Monach onderscheidt zich in grote en kleine verschillen van zijn Griekse bron. Er zijn echter ook veel overeenkomsten aan te wijzen. De belangrijkste daarvan is de val van Faethoon als gevolg van zijn hoogmoed. Dit eeuwenoude thema steekt in talloze variaties in literatuur en ethiek de kop op, zoals in de Griekse mythe van Daedalus en zijn zoon Icarus; in de ondeugden (vitia) van Aristoteles, in de zeven hoofdzonden van de katholieke kerk en natuurlijk in Vondels Lucifer.

Tekst

De voorliggende tekst is letterlijk overgenomen van de oertekst zoals Monach die uittipte. Consequentie daarvan is dat waargenomen inconsistenties op het gebied van met name leestekens en hoofdletters niet zijn aangepast. Wel zijn er verklarende noten onder de tekstpagina's opgenomen wat de leesbaarheid vergemakkelijkt. Kleine tikfouten zijn wel gecorrigeerd. Het stuk kenmerkt zich door een duidelijk herkenbare, klassieke vorm. Er zijn weliswaar geen vijf bedrijven maar zeven scènes waarin vertelpassages, dialogen en koorzangen met vooruit- en terugverwijzingen elkaar afwisselen. Het stuk opent met een Inleiding en proloog en eindigt met een epiloog.

Er is sprake van een Aristotelische vertelstructuur. Het stuk begint met een (1) expositio, waarna de (2) intrige of ontwikkeling volgt die tot (3) de climax leidt. De climax explodeert in (4) de catastrofe, het echte hoogtepunt van het drama: de val van Faethoon. Daarna volgt (5) de peripetie. Dat wil zeggen de afwikkeling van het stuk. Ook zijn de drie eenheden van tijd, plaats en handeling aanwezig. Het spel voltrekt zich in één etmaal (eenheid van tijd), speelt zich af op één plek, het wereldruim (eenheid van plaats) en kent geen nevenintriges of zijpaden (eenheid van handeling).

De taal is verheven en past goed bij het thema van het stuk. De verzen en zangen zijn rijkelijk voorzien van binnenrijm, eindrijm en halfrijm. Voorts staat de tekst bol van stijlfiguren zoals vergelijkingen, metaforen, synesthesieën, hypallages, exclamaties en enumeraties. De dialogen lenen zich voor ongebonden en onregelmatige afwisseling van sterk en zwak beklemtoonde lettergrepen. De verzen en zangen daarentegen zijn meer metrisch dan ritmisch.

Het stuk werd aangetroffen in de nalatenschap van Greta Monach. Taal, inhoud en vorm wijken sterk af van haar latere, avantgardistische poëzie: computerpoëzie, sound poetry en visuele poëzie. Monach was tijdens haar werkzame leven ook een bevlogen beroepsmusicienne en een inspirerende muzieklerares. Zij studeerde aan het Haags Conservatorium af als solofluitiste. In die hoedanigheid trad zij op onder haar eigen naam: Greta Vermeulen.

Joop de Vries,
Executeur testamentair

INLEIDING.

Verteller.

in de zwart-verzonken diepte
van het wereldruim
heerst volkomen stilte.

geluidloos
in onmetelijke vaart
snijden sterrenstelsels
door duizelende afgrond
hun gekromde baan.
niemand weet waar zij zijn ontstaan
noch waar zij blijven aan het einde
van hun reis.
geen schepsel is zo wijs
dat hij hun gloeiend leven kent
of hun getal.
een ijl en onbegrensd heelal
verbergt het diep geheim
der schepping.

uiterst nietig in dit grondloos bewegen
roert zich, een warme bodem toegenegen,
de mens.
een scherf, geslagen uit de wereldziel,
heeft op de grenzen van zijn onvermogen
hem tot oneindigheid gewekt.
zijn geest speelt als een kind
doch diep bewogen
met wat zich immer aan zijn greep onttrekt.

PROLOOG.

Verteller.

aan de uiterste rand van de aarde
Helios¹ zonnepaleis nabij
voert Merops, een machtig koning,
over Aethiopië heerschappij.
bemind is hem bovenmate
zijn nazaat, zijn enige zoon,
de vreugd, die zijn ouderdom koestert,
de stralende Faethoon².
toch spreken kwaadwillige tongen
hardnekkig een boos gerucht:

¹ Helios, zonnegod en zoon van de hemelgod Zeus, is een vergoddelijkte natuurkracht.

² Faethoon is een halfgod, zoon van een god, Helios, en van een sterveling, Klumene.

Merops noemt men gehoornde
en Faethoon heet de vrucht
van godenliefde.
doch zwijgt en hecht niet te spoedig
geloof aan zulk vluchtig gepraat:
de laster is snel als een zwaluw
waar de waarheid maar moeizaam gaat.
wie zal dan bewijzen dat Klumene
Okeanide³, en koel als een meer,
zich ooit heeft laten verlokken
tot ontrouw aan Merops, haar heer?
en wie kent een minnaar zo vurig
dat hij haar Okeanische aard
zonder zelf te verkoelen
met succes aan de zijne paart?
een ieder gelove het zijne
doch zie naar de jonge Faethoon:
want steeds is de aard van de vader
herkenbaar in de zoon.

Koor.

dit is het schoonste uur van de nacht.
de tedere avondschemer is lang reeds geweken
voor de volgroeiende rust van de nacht.
de moede aarde, bewegingloos nu de dag is verstreken,
verzamelt in diepe verzonkenheid kracht.

de donkere koepel, die deze stilte omsluit,
komt ver van de aarde tot wemelend leven.
trossen van sterren buitelen zonder geluid
door het duister, waarin zij figuren weven:
en elk steekt een licht in de zachte hemelhud.

dit is het onbetwist ogenblik, waarin de kosmos regeert:
geen mens kan zich hierin straffeloos mengen.
de geheime trek van de ruimte laat niemand ongedeed
wiens schreden op dit uur hem buiten brengen.
hij wordt door onvatbare krachten verteerd.

³ Klumene is een Okeanide en een van de dochters van Okeanos. In de Grieks-mythische wereld beschermen de Okeaniden als waternimfen het water. Okeanos personifieert de oceaan en regelt het opkomen en ondergaan van hemellichamen, waaronder Helios, de zonnegod.

Verteller.

wie is daar dan zo onvoorzichtig
dat hij zich buiten zijn woning waagt?
nog drie uur zal het zeker duren
voordat de rossige morgen daagt.

ik zie het al, 't is Faethoon,
die blijkbaar de weldoende slaap versmaadt
misschien ook is 't het feest van morgen,
zijn bruiloft, die hem in spanning laat.
want bij het kiemen van de dag
verwacht men een kleurige feestelijke stoet
waarin zijn trouwe jeugdvriendin
de lieflijke Amnis, als zijn bruid wordt begroet.

toch schijnt nog iets aan zijn geluk
te ontbreken; zijn blik is omhoog gericht
en donker, peinzend staan zijn ogen
omvloed door 't geheime sterrenlicht.
helaas, hij lijkt mij al verstrikt
in de macht van de sterren, die boven hem gaan.
bezie de krachten van de hemel:
dit is het uur, waarin helden opstaan!
de Leeuw, die ieder kracht verleent
klauwt in het zenith⁴, tot aanval gereed
en Herakles, de trots der mensheid,
rijst uit het oosten, zijn spieren gesmeed.
wat Faethoon straks onderneemt
is nog verborgen, toch beeft mij het hart:
gedoemd is 't plan, dat nu ontstaat,
dat de duistere hemelse tekenen tart!
Want ziet - de hemel staat gevangen
tussen drie afschuwwekkende draken:
Pooldraak slingert woest zijn staart
aan de horizon gapen zijn machtige kaken.
terwijl de slang van Aesculaap⁵
In 't oosten zijn sissende muil vertoont
is heel het zuidlijk firmament
door het schrikkelijk lijf van de Hydra bewoond.

doch Faethoon schijnt niet bewust
van de boze straling waarin hij zich waagt
hij speurt geen vijand en richt strak
zijn blik op de glanzende Sterrenmaagd⁶.

⁴ Zenit of zenith is het hoogste punt aan de hemel, het hoogste punt loodrecht boven de waarnemer.

⁵ De Aesculaap bestaat uit een slang die zich rond een staf draait en is een attribuut van de halfgod Asclepius. Een verwijzing in de Griekse mythologie naar genezing (afwerpen van de huid) en dood (de slangenbeet).

⁶ De Sterrenmaagd is Erigone, een sterrenbeeld aan de hemelkoepel.

ziet hij aan haar voet de schaal
waarin zij recht tegen onrecht afmeet?
wellicht wordt op dit ogenblik
zijn waarde gewogen, zijn noodlot gesmeed.

in 't westen spinnen Schikgodinnen
waar Orioon⁷ bijna ondergaat
- haastig om nog tijd te winnen -
Faethoon 's lichtende levensdraad.

SCENE 1 - VISIOEN VAN FAETHOON.

Faethoon - Sterrenmaagd

Faethoon.

vreemd is mij deze wereld.
mijn lichaam is een verlaten cocon
en kent niet mijn geest
die tast
waar geen sterveling ooit is geweest.

eenzaam ben ik tussen vriend
en huisgenoten -
ik heb hun taal geleerd, doch zij
verstaan mijn woorden niet -
zelfs moeder - moeder kent mij niet!
uit wie ben ik geboren?
wie heeft mij hier verloren?
ik ben geen mens zoals zij allen zijn.

weer is dit huiverend heimwee gewekt
dat mij trekt naar het ijle gebied
waar de goden zich flonkerend tonen.
o kon ik met de onsterfelijken wonen!

omhoog aan kristallen sfeer
is mijn innigste wezen gehangen
en roept mij
en lokt mij
en trekt mij
totdat ik verscheurd van verlangen
mijn menszijn vervloek.

⁷ Ori(o)n is een jager op wie Artemis, godin van de jacht, verliefd wordt. Apollo keurt dat af en stuurt Schorpioen op hem af. Orion ontvlucht. Door misleiding treft Artemis hem met een pijl. Als ze merkt dat ze Orion dodelijk heeft geraakt, is ze ontroostbaar. Ze maakt hem daarna onsterfelijk als sterrenbeeld.

- St. m. : Faethoon!
- F. : Wat is dat! Wie roept mij daar! Ik meende, dat ik hier alleen en onbespied was!
- St. m. : Faethoon! Wees niet langer bedroefd, maar verheug je met ons!
- F. : Met ons? wij? Het lijkt wel of die stem van boven komt! Maar wat gebeurt daar met de stille hemel? Alle sterren komen naderbij en staan nu zó dicht boven mij, dat ik ze bijna pakken kan!
Wie spreekt daar toch tegen mij?
- St. m. : Ik ben de sterrenmaagd.
- F. : de Maagd? de koele, verre, spreekt mij aan?
hoe heeft zij dan gevoeld mijn ongesproken hulde?
of heeft haar bovenaardse wijsheid haar geleerd mijn innigste geheim te peilen?
want onweerstaanbaar trekt zij steeds mijn blik en mijn gedachten door haar nachtelijk verschijnen.
geen vrouw op aarde kan zich aan haar meten
haar schittering verlangt geen edelstenen
haar beeld is in zichzelf volmaakt, sereen en sterk, en schoon, en ongebroken.
ik wenste mij begraven in haar witte rust.
- St. m. : Erigone ben ik, die eens op aarde rusteloos mijn vader zocht doch voor mijn trouw was er geen loon dan hem vermoord te vinden.
Nòg zou ik altijd klagen,
als niet Helios mij hoog verheven had en mij gemaakt tot één van zijn twaalf dienaars,
die onwrikbaar staan als wachters langs het pad,
dat elke dag ontvonkt door het getrappel van zijn vuren paarden.
Wij waken aan zijn weg en wij aanbidden hem, het grote Licht.
En ieder jaar komt er een dag,
dat hij mijn voeten losbindt en mij in zijn wagen neemt,
zodat ik heel de dag
zijn glansen van nabij aanschouwen mag.
Een volle maand lang zijn wij onafscheidelijk;
zózeer doordringt mij dan zijn levensverwekkende gloed,
dat ik voor ééns mijn aardse leed vergeet.
In mijn jubelend geluk gun ik ieder vreugde;
ik gooi en strooi en laat het regenen van fruit op aarde:
dadels, vijgen en olijven,
druiven voor de arme wijn!
- F. : Je verkeert met Helios? Streck dan je armen en ontruk mij aan dit nauw verblijf en laat mij eeuwig bij je wonen!
- St. m. : Ach! Hoe zeer zou ik je bij mij wensen, Faethoon!
Maar ik ben nu al weer lang gebonden aan mijn vaste plaats en kan noch hand, noch voeten roeren.

F. : Je was bij hem en hebt hem weer verlaten? Dat zou mij niet overkomen!

St. m. : De wetten van 't heelal kan niemand overtreden.
Wij twaalven krijgen ieder onze beurt.

F. : Maar jij bent toch de schoonste en de meest aanbiddelijke van de twaalf? Hoe kan hij jouw gezelschap willen ruilen voor de koele Weegschaal⁸ of de schrale Schorpioen⁹!

St. m. : De wetten van 't heelal zijn onverbiddelijk - en sterker nog dan godenwens.

F. : Ik ben maar een machteloze mens.
Maar als ik een god was, groot zoals Helios,
dan zou ik een ketting van lichtende stralen smeden
de laatste schakel van vuur zou ik om je enkel sproeien
met het andere uiteinde zou ik mijzelve boeien,
zo zouden wij verbonden zijn door louter licht.
Geen wet ter wereld zou ons meester zijn.

St. m. : Hoe dierbaar klinken mij je woorden, Faethoon!
Je moed reikt hoger dan je macht
maar als je hoog genoeg kon stijgen
werd je mijn liefste vriend!

F. : O! te zijn als Helios!
's Morgens wild te steigeren
uit de holen van de nacht:
springend met schokken tegen de hemeltrans.
dan met ratelende wielen
rennen langs de hoge baan
alle sterrenbeelden kennen
maar bij niemand blijven staan!
steeds maar verder, voorwaarts, voorwaarts,
ongebroken dolle vaart -
en waar de weg in 't koele westen
plotseling zijn einde heeft
hijgend van moeheid naar beneden storten.

Ben je niet bedroefd, Erigone, om na zo'n ademloze maand
weer stil te moeten blijven?

St. m. : Wij sterren kennen geen verdriet.
Maar wèl begrijp ik goed wat jij bedoelt: ook ik verlangde
naar mijn vader, en zocht hem vruchteloos.
Jij, Faethoon, kent niet de vader die je zoekt - op 't ogen –
blik dat jij hem dood zult wanen, zal hij je verschijnen,
levend, schitterend in al zijn heerlijkheid.

⁸ Weegschaal is een sterrenbeeld.

⁹ Schorpioen is een sterrenbeeld, een vervaarlijk monster, altijd op jacht naar Orion.

F. : Wat? Ik ... mijn vader ...
Ach! daar wijkt haar beeld terug,
tesamen met de andere sterren
en wordt weer koud en onbereikbaar ver ...
waarom ben ik niet een god met vleugels
en met lichte voeten
Erigone!

SCENE II - DIALOOG MEROPS - FAETHOON.

M. : Faethoon! Zeg! Wat voer jij hier uit?
F. : Vader! wat laat je me schrikken!
M. : Is dat je slechte geweten, jongetje? Je weet toch, dat het
voor mij heel gewoon is, om 's nachts hier rond te dwalen?
Wij astronomen kunnen alleen in het donker wat wijzer worden,
want overdag blijft iedere interessante gebeurtenis verborgen
door het vervloekte zonlicht.
F. : Helios stuurt zijn warme stralen om de mens te koesteren!
M. : Koesteren? Nu, ik denk het bepaald wat overdadig. Het is meer
zo'n soort van liefkozing, die je verplettert.
Nee, geef mij maar de nacht, dan is er tenminste wat te beleven
boven je hoofd.
Kijk toch eens wat een overvloed van sterren! 's Nachts
openen zich de poorten van de wetenschap.
F. : Ja, vader, het is verrukkelijk zoals daar de schitterende
beelden van goden en helden rondgestrooid zijn aan de sferen,
leder heeft zijn vaste plaats tussen vriend en vijand, zodat
men daaruit hun roemrijk verleden kan aflezen.
Het is eigenlijk zonde om 's nachts te gaan slapen.
M. : Faethoon! Meen je werkelijk, dat je deze bakerpraatjes
nog gelooft?
F. : Bakerpraatjes?
M. : Ja, ik bedoel die kinderachtige onzin van sterrenbeelden
en goden en vaste sferen.
F. : Maar vader, je verbaast me. Wat onze grote dichters in vervoer –
ring brengt, kun je toch geen bakerpraatjes noemen.
M. : M'n lieve jongen, je bent blijkbaar nog net zo naïef als al
die kunstbroeders. Wat jij als heilige waarheid aanneemt, is
niet meer dan een aardige fantasie voor eenvoudige zielen.
Je hebt die sprookjes zeker nog van je moeder onthouden?
F. : Moeder heeft mij het eerst verteld van de goden, die over
ons lot beschikken: bijzonder Helios, zonder wie geen leven
mogelijk zou zijn.
M. : Daar heeft ze gelijk in. We zijn hier op aarde helaas nog
volkomen afhankelijk van de straling van de zon, die ons
planetenstelsel beheerst.
F. : En mijn meesters hebben mij eerbied en bewondering geleerd
voor onze dichters. Zonder hun heerlijke verhalen over goden
en helden zou de mens zijn als een vogel zonder vleugels!

- M. : Nou, ze hadden je zo langzamerhand wel iets belangrijkers kunnen bijbrengen. Zulke wereldvreemde opvattingen maken een mens totaal ongeschikt om zich staande te houden in de werke – lijkheid van het leven.
Erger nog: hun fraaie verzinsels zijn volkomen in tegenspraak met wat wetenschappelijke onderzoeken ons hebben geleerd. Alleen de zuivere wetenschap, het onvermengd intellect kan ons de waarheid leren kennen.
- F. : Wat is dan die waarheid, vader?
- M. : De waarheid is deze, Faethoon: de hemel, die zich schijnbaar als een grote blauwe bol om de aarde buigt, is in 't geheel geen glazen of kristallen wand, waaraan de sterren vastgena – geld zijn - integendeel, in het ganse heelal is nergens een wand te bekennen, noch dichtbij, noch veraf.
Dit diepe blauw - de allerschoonste kleur, die denkbaar is, omdat ze een volmaakte rust in ons wekt - is de kleur van het Niets. Onze aarde is aan alle kanten omringd door een ijle ruimte, die zelfs door geen lucht gevuld is.
En alle sterren, die je ziet, zweven even los in deze ledigheid als de aarde.
- F. : Vader! Het duizelt mij als ik er aan denk!
Maar als de sterren niet vastgehecht zijn, zouden ze toch alle naar beneden moeten vallen!
(terzijde) Ik zag ze immers ook haast op mij storten! Maar hoe zijn ze dan nu weer terug op hun oude plaats?
- M. : Wat prevel je daar toch allemaal, Faethoon?
- F. : O niets, vader. Ik vraag me af, waarom de sterren niet op ons vallen.
- M. : De aarde trekt alleen kleinere voorwerpen in haar omgeving naar zich toe. De sterren zijn echter zó geweldig groot en zó ver weg, dat ze niet beïnvloed worden door onze aarde. Ze staan trouwens niet stil, doch razen met enorme snelheid door de ruimte, ieder volgens zijn eigen vaste baan.
- F. : Hoe kan dat nu, vader? Je ziet ze toch niet bewegen?
- M. : Beweging, Faethoon, is een zeer betrekkelijk begrip. Op die geweldige afstand kun je hun beweging niet zomaar waarnemen. Bovendien moet je er rekening mee houden, dat wij met de ge – hele aarde ook in snelle vaart mee reizen.
- F. : Vader! Wat een verrukkelijk idee! En wanneer zullen wij aan het eind van de wereld komen?
- M. : Het einde van de wereld kan ons oog niet bereiken en onze geest niet bevatten. Het heelal reikt tot waar zich de laatste ster bevindt, en dat is onbegrijpelijk ver.
- F. : Maar wij zullen onderweg toch wel sterren ontmoeten?
- M. : Ook dat kan niet, want alle sterren vluchten voortdurend uiteen en van ons weg.
- F. : Dus ook de laatste ster wijkt onophoudelijk van ons? Dan wordt de wereld dus nog steeds groter - en wij kunnen eeuwig door blijven reizen!
- M. : Zo is het wel ongeveer, Faethoon.

F. : Schoon is de wereld geschapen!
hoe kon ik vermoeden
de uitgestrektheid van het heelal
de vlietende verte
waar alles beweegt,
zich wentelt, verplaatst
en voorwaarts streeft.
waar nimmer rustend
de stille materie leeft.

Ik zou alleen en vrij de ruimte willen doorkruisen en alle
sterren bezoeken!

M. : Dat zou je niet zo best bekomen: jouw sterren zijn reusach –
tige bollen van vuur, heter dan je je voorstellen kunt.

Het licht dat zij uitstralen is louter gloeiend vuur!

F. : (terzijde) Dus ook de Maagd is opgebouwd uit vuur!

M. : Trouwens, het is de mens voorlopig nog niet gegeven om zich
van de aarde los te maken.

F. : Vader! Is dan niet Helios de grootste onder allen, die wij
vereren? Alleen hij is in staat om iedere dag die allerheer –
lijkste tocht door de ruimte te maken. Steeds opnieuw vindt
hij zonder aarzelen zijn weg van sterrenbeeld tot sterren –
beeld.

O!, de ongeëvenaarde macht van Helios!

M. : Faethoon! Ik moet om je lachen!

Het scheen me toe, dat je me zojuist volkomen begreep -
maar nu kom je weer aanzetten met je romantische illusies.

Je bent een onverbeterlijke fantast.

Begrijp je dan niet, dat de sterren helemaal niet in "beelden"
bij elkaar horen - de sterren van één zogenaamd beeld zijn
kriskras door de ruimte verspreid en hebben niets met elkaar
te maken. Alleen onze gebrekkige zintuigen voegen ze in zulke
groepjes bij elkaar.

En de zon, die ons zo belangrijk en groot toeschijnt, is
gewoon één van de talloze sterren - hij staat alleen wat
dichterbij en daarom lijkt hij groter en lichter - maar in
werkelijkheid is hij niets meer dan de lichtpuntjes, die je
daar boven je ziet. De zon is een hemellichaam zonder per –
soonlijkheid, zoals er zovele zijn, en gehoorzaamt eenvoudig
aan de natuurwetten. Hij beschrijft zijn baan, die voor altijd
bepaald is door de kosmische krachten, en daar komt geen
god en geen Helios aan te pas!

F. : Bedoel je dan dat Helios de goede vader die het leven
geeft niet bestáát?!

(de muziek moet hier zijn emoties aanduiden: het plotseling
besef, dat Merops' "waarheid", die hem zojuist nog verrukt heeft,
de doodslag betekent aan zijn geloof in een persoonlijke, zor –
gende god. Angst en bedreiging van het diepste fundament van
zijn leven. Faethoon wordt plotseling geconfronteerd met de

controverse: onpersoonlijke natuur (wetenschappelijke ervaring) - persoonlijke god (intuïtieve ervaring). Merops' voorbeeld suggereert hem te kiezen voor het eerste, maar zijn aard komt hiertegen in opstand. Hij probeert zich aanvankelijk te redden door te trachten, Merops tot een andere uitspraak te bewegen).

F. : Vader! Geloof je dan helemaal niet in de goden?

M. : Geloof in de goden! Ja, ik heb daar ook ééns aan geleden, toen ik nog heel jong en onnozel was. Ik meende zelfs dat ik er gelukkig mee was! Maar sedert die tijd ben ik wel tot andere inzichten gekomen. Al die intuïtieve overtuigingen, die men "geloof" noemt, zijn schijn – waarheden. Geen enkele subjectieve uitspraak is immers ooit te verifiëren en deze zaken moeten dus als waardeloos terzijde geschoven worden. Goden zijn goed voor onvolwassenen die zich aan hun intuïtie vastklampen, omdat zij niet de weg van het verstand durven volgen.

F. : (wanhopig) Maar vader, hoe kun je in leven blijven zonder geloof?

M. : Beste jongen, wat heeft het voor zin, je het hoofd te breken over schijnproblemen? Dit alles moet uit de gedachten gebannen worden, om ruimte te laten voor de enige zekerheid: de resultaten van de natuurwetenschap. Alleen in de objectieve bestudering van de verschijnselen kan ons de waarheid omtrent het leven leren.

F. : De waarheid het leven o Helios!

M. : Kom Faethoon, is dat nu iets om zó wanhopig over te zijn? Er zijn nu eenmaal bepaalde illusies in het leven, die je naast je neer moet leggen. Je kunt de werkelijkheid niet ontvluchten. En wat je vandaag zo vreselijk toeschijnt, is morgen een kleinigheid geworden. Je zult gauw genoeg ervaren, dat er nog voldoende te genieten is op aarde. Je bent jong, gezond, rijk - en over een paar uur zul je getrouwd zijn, Faethoon! Denk eens **na**, je bezit meer dan menig een ooit durft wensen.

F. : Wat gaan mij de wensen van een ander aan!
Al was mijn leven voor ieder mens een paradijs,
ik, Faethoon, ben dodelijk gewond.
Erigone, de vader, die ik zocht, vermoord!

Faethoon.

wijk van mij, woorden,
verraad mij niet
hoe mijn vader mij heeft geslagen.
laat mijn oren
niet langer horen
het beuken van zijn woorden.
Helios, grond van mijn vreugde
bevend ineengestort!
mijn benen gebonden

mijn vleugels geschonden -
mijn ronde groeiende hart
tot barstens toe ingesnoerd.

moeder, heb je mij belogen?
heb je mij een ongewogen
leugen in het hart gelegd?
moeder, ach! wat moet ik dragen
windsnel vervelen de vragen:
moeder, vader, wie moet ik geloven?

SCENE III - DIALOOG FAETHOON - KLUMENE.

- F. : (zucht) Moeder!
Kl. : Ben jij daar, Faethoon? Ben je al op?
F. : (verstrooid) Ik heb niet geslapen.
Kl. : Helemaal niet? - Maar wat zie je er uit? Verward en angstig
lijk je, lieve Faethoon, en dat nog wel op de dag van je
bruiloft!
Wat is er toch, ben je niet gelukkig met het vooruitzicht
dat straks je lieve Amnis voor altijd van jou zal zijn?
F. : (ontwakend uit zijn preoccupatie) Amnis

Amnis, als een zweefbel zweef je
luchtig door mijn jeugd;
word je door de zon gevangen
grensloos is je vreugd:
snel heb je een straal gegrepen
absorbeert hem gans;
vormt hem in je heerlijk wezen
tot de teerste glans.
kleuren, allerfijnste tinten
vloeien door je huid
en je danst in blijde kringen
met je lichte buit.

heb je zo de stralende
Faethoon veroverd
wordt zijn witte schittering
tot louter kleur omtoverd.
ijl en wichtloos wordt je stijgen
in de hoge lucht -

(muzikale reminiscentie aan Sterrenmaagd - Faethoon zwijgt plotseling).

- Kl. : (gealarmeerd) Faethoon, wat scheelt je, wat doe je vreemd!
Je ogen staan zo donker en zo doodsbedroefd! Arme lieverd,
vertel me toch, waardoor je ongelukkig bent!
F. : Moeder moeder kun jij het misschien begrijpen

het is mijzelf een raadsel, wat mij drijft Ik zou immers gelukkig moeten zijn, ik bezit zo veel Ik hou ook van jou, en van Amnis ontzettend veel maar er blijft altijd die onrust iets dat aan mij trekt moeder, ik ben bezeten van een vreselijk, bovenmenselijk verlangen, waar geen bevrediging voor te vinden is: het zijn de sterren, die mij in bezit genomen hebben: de goden hebben mijn geest veroverd, en laten mij niet meer los, bizonder Helios - (hier wordt de verdrongen herinnering aan het gesprek met Merops plotseling weer geactiveerd): Helios! - (dan snel sprekend, ademloos): Moeder, ik bezweer je, zeg me de waarheid, ook al zou het mijn dood zijn: Is Helios de goede vader, bezorgd om ons lot, zoals je mij verteld hebt? Vader zegt, dat dit een sprookje is - de zon een levenloze bol van vuur en Helios niet anders dan een schoon verzinsel Heb je mij dan altijd voorgelogen, moeder?

- Kl. : Kindje, jongetje, welnee - hoe zou ik tegen je kunnen liegen? Jij die het liefste bent dat ik bezit!
Het is juist zoals ik je altijd verteld heb:
Helios is het schitterende licht, de machtige god, de leven – verwekker, de goede vader, die groeikracht geeft, de vreugde – zaaier, die onze droefheid wegneemt, de heerlijke bron van warmte en geluk!
- F. : Moeder, maar ik begrijp niet hoe kan vader dan zo stellig beweren, dat er geen goden zijn en Helios alleen een natuur – kracht is?
- KL. : Voor wie gelooft, is twijfel mogelijk - en twijfel kan uit – zetten tot ontkenning - alleen wie weet en aanschouwd heeft, kent geen twijfel.
- F. : Wie kan Helios aanschouwen en in leven blijven? Hoe kun jij (breekt plotseling af)
- KL. : Zijn gunstelingen kan Helios toestaan, voor korte tijd bij hem te blijven - hij neemt dan zijn verblindende stralen – krans af en verschijnt aan het sterfelijk oog in bovenmense – lijke schoone gestalte.
- F. : En jij Moeder, heb jij hem gezien?!
- KL. : De waarheid, waar je zo dringend naar vraagt, zal ik niet langer verbergen.
ik, sterveling, heb zijn schoonheid aanschouwd
zijn glans, die geen woord kan beschrijven -
mij, onbeduidende, schonk hij zijn gunst
o eeuwig zal ik gelukkig blijven!
- F. : Vertel, moeder, vertel toch!
- Kl. : Je weet dat ik stam uit het koele gebied
waar mijn vader, Okeanos, rustig
en steeds onbewogen zijn kringloop volbrengt
in eindeloos cirkelend vlieten.
Zijn dochter, de aardse, gaf hij dan tot bruid
aan de koning die heerst aan zijn stranden
Merops, bejaard reeds, scheen uiterst geschikt
voor Klumene, koel als haar vader.

Zo leefd' ik tevreden, tot plots in een flits
een vlam mijn bestaan verteerde.
mij smeedde als ijzer, een nieuwe natuur
uit de oude aard formeerde.
Toen ik op die dag - nog sidder ik bij
het enkel heerlijk herdenken -
des morgens heel vroeg op de stille kust
de zachte Eoos wilde groeten
werd ik plotseling weggerukt, voor ik het wist
stond ik ademloos van verbazen
in schitterende schoonheid, in klaterend licht
in Helios' blikken gevangen.

F. : Moeder, jij

KL. : Wat daarna gebeurde, was zó snel voorbij
dat het moeite kost, dit te verhalen.
een ogenblik later bevond ik mij
met de Stralende saam op zijn wagen.
en hoe ik die ganse verblindende dag
van zijn goddelijke gloed doordrongen
zijn tedere zorg voor de aarde zag
zijn innige vreugd om het leven -
nee, Faethoon, nee, geen klank kent mijn tong
om voelbaar, ervaarbaar te maken
de weldoende warmte, die mij toen omsloot
die mijn koelheid allengs ontdooide -

Toen 's avonds de paarden, hijgend en moe
in 't westen de grond weer raakten
ving vader Okeanos ons in het schip
dat voor Helios' rust gebouwd is.
zoetjes door rimpelend water omhuld
dreven wij stil naar het oosten.
de brandende klop van de liefde werd zacht
door de zoevende nacht omsloten.

Jij Faethoon, heb je inmiddels herkend
de wortel van 't hoog verlangen
dat wenkt naar de goden, dat rukt aan je grond:

Faethoon, zoon van Helios,
dat is het roepen van je bloed!

F. : Ik ik (weet geen woorden te vinden voor zijn immense
vreugde en verrassing - muziek moet in eerste instantie
zijn emoties uitdrukken).

Dus Helios is mijn vader, eigen vader?!

Kl. : Dat is de heilige waarheid. Je kunt het hem zelf gaan vragen,

als je me niet gelooft.

F. : Kan ik dan bij hem komen?

Moeder, vlug, vlug, vertel me waar ik hem vinden kan, dan ga ik nu onmiddellijk!

Kl. : Het is niet ver van hier: achter de rotsen, die Merops' rijk begrenzen, in het uiterste oosten, blinkt zijn paleis.

Maar haast je, als je nu nog gaan wilt, Faethoon: zie hoe hoog de Weegschaal aan de hemel staat: wanneer hij tot het zenith opgeklommen is, moet Helios vertrekken voor zijn dagelijkse reis.

En wil je van zijn vaderschap een duidelijk bewijs: breng hem dan de belofte in herinnering, die hij mij toen gedaan heeft: "Ik zal een wens vervullen van ons kind, wat die ook moge zijn".

F. : (nadenkend) Een wens? (weer actief): Snel op weg, ik kan niet langer wachten!

Kl. : (roept hem na) Zorg dat je op tijd terug bent, Faethoon - denk aan je bruiloft!

M. : Het is mij een raadsel waar Faethoon blijft. Nergens is de knaap te vinden. Klumene, weet jij niet waar hij is?

Koor.

vreugde, roer u, spring en dans
wentel de wielende wonderkrans
roof de kleurige regenboog
breek hem en werp de kristallen omhoog
speel met het licht en grijp het geluid
rol uw roes in de wolken uit!

Faethoon ijlt als de westenwind
oostwaarts tot waar hij zijn vader vindt
wild is zijn vreugde, snel zijn verlangen
een roekeloos plan heeft zijn zinnen bevangen.

wurgende wanhoop nauwelijks ontstegen
voelt hij een nieuwe onrust bewegen
de god in hem rekt zich, slijpt zijn kracht
ontsteigert zijn grenzen, hijgt naar macht -

door gouden gelegenheid listig verlokt
is zijn oordeel vertroebeld, zijn inzicht geschokt
voor zijn plotselinge hoogmoed neemt alles de wijk:
zijn krachten waant hij aan Helios gelijk ...

SCENE IV - VOOR HET PALEIS VAN MEROPS.
(Verteller - Merops - Klumene - Koor)

Verteller.

voor het paleis van koning Merops
bewegen zich blijde bruiloftsgasten
vrolijk wuiven de feestgewaden
fakkels bannen de duisternis uit.
men wacht bij zonsopgang de kleurige stoet
van de bruid, waarnaar ieder nu reikhalzend uitzielt -
de bruidegom slechts lijkt minder verlangend -
de stralende Faethoon laat op zich wachten

Koor. (volk)

(refrein) dansen wij, zingen wij,
 vrolijk bewegen wij,
 wee wie de vreugde stoort!

(couplet I - 1 stem)
 broeders, vrienden,
 wij bedienden
 zijn vandaag ook feestgenoot
 deze vrijheid
 maakt de blijheid
 voor ons zwoegers dubbel groot.

(refrein) dansen wij, zingen wij,
 vrolijk bewegen wij,
 wee wie de vreugde stoort!

(couplet II - 1 stem)
 voortdurend stug
 met kromme rug
 ononderbroken door te werken
 is niet direct
 hetgeen mij trekt
 al zal ik het niet laten merken.

(refrein) dansen wij, zingen wij,
 vrolijk bewegen wij,
 wee wie de vreugde stoort!

(couplet III - 1 stem)
 ik prefereer
 zo voor een keer
 een dagje dolle bruiloftsvreugd
 vooral wanneer
 zich evenzeer
 de koning met ons mee verheugt.

- M. : Het is mij een raadsel waar Faethoon blijft. Nergens is de knaap te vinden. Klumene, weet jij niet waar hij is?
- Kl. : Vanmorgen in alle vroegte was hij bij mij. Maar daarna heb ook ik hem niet meer gezien.
- M. : Is er dan soms iets bizonders voorgevallen?
- Kl. : (even aarzelend) Nee hij was wat opgewonden maar iets bizonders is er niet gebeurd. (wat geïrriteerd) Hij zal zó wel komen. Misschien is hij een eindje gaan wandelen.
- M. : Een eindje gaan wandelen? Terwijl hij Amnis moet ontvangen! Neem me niet kwalijk, maar wat is dat nu voor onzin!

Koor.

(refrein) dansen wij, zingen wij,
vrolijk bewegen wij,
wee wie de vreugde stoort!

(couplet IV - 1 stem)
kom wees toch blij
verheugt u vrij
om Merops' schitterende zoon
en jubelt luid
voor onze bruid
bestendigd zij de vorstentroon!

- M. : Het lijkt wel of de tijd stilstaat! Ik dacht dat de zon nu zo langzamerhand wel mocht opkomen - maar er is zelfs nog geen spoor van licht te bespeuren!

Nee maar kijk toch eens! Je zou zweren dat alle sterren nog op precies dezelfde plaats staan als toen we buiten kwamen. Zie maar, de Weegschaal heeft nog steeds haar hoogste punt niet bereikt. Het lijkt wel of ze geen graad is opgeschoten!
- Merkwaardig, zo'n gezichtsbedrog. Als ik niet hier moest blijven om de bruidsstoet op te wachten, zou ik mijn sextant erbij halen om de werkelijke stand van zaken te onderzoeken. Ik zou wel eens willen weten wat de oorzaak van een derge – lijke schijn – waarneming kan zijn.
Vreemd! Uiterst merkwaardig!

- Kl.: (geschrokken) Hij heeft gelijk! Het is ongelooflijk wat hier gebeurt! Vader Okeanos sta mij bij! Dit moet iets te maken hebben met Faethoon en zijn lange uitblijven - o ik onge – lukkige! Ik had hem niet mogen laten gaan - niet op deze dag!

Koor.

(refrein) dansen wij, zingen wij,
vrolijk bewegen wij,
wee wie de vreugde stoort!

Verteller.

Doch Faethoon, zijn bruiloft gans vergeten
bereikt weldra 't paleis, waar Helios hem wacht.

SCENE V - IN HET PALEIS VAN HELIOS.
(Helios - Faethoon - Eeos - Verteller - Koor)

Koor.

Helios! Grote god!
u zij lof
Helios! Grote god!
u zij eer
Helios zij macht
Helios zij roem
bewondering
aanbidding
liefde
dank!

Helios.

Dank voor uw aanhankelijkheid!
doch zij de hoogste lof bereid
aan Eén, die, machtiger dan ik,
de wereld leidt van ogenblik
tot eeuwigheid:
de Schepper en onstoffelijke Geest
die, waar nog nooit materie was geweest
de oerstof schiep.
en wat alzo zijn wil had voortgebracht
heeft hij een nieuw beginsel toegedacht:
gestadige beweging.
geen schepsel dat ooit onderbreken zal
dit rusteloos principe van 't heelal.

beseft dus dat een groot moment
is aangebroken; 't firmament
staat onbeweeglijk; onbegaan
blijft der sterre stage baan.
om een wonderbaar beleven
wil de Schepper uitstel geven
van mijn dagelijkse plicht.
straks immers zal mijn tederst licht
mijn schitterende zoon ontvangen!
o groot geluk, o oud verlangen!
hoe lang reeds heb ik hem van ver
zien groeien, stralend als een ster,

de schoonste aller jongelingen?
mijn hart zal haast van vreugde springen
als ik hem in mijn armen sluit.

Eoos¹⁰: Is het daarom, Helios, dat de poorten nog gesloten zijn
en ik niet vertrekken kan? Ik wilde, zoals elke dag, de
aarde wat versieren met mijn rose kleur, opdat haar aanblik
je verheugen mag - maar daar word ik brutaalweg tegengehouden!

Helios: Lieve Eoos, wacht nog wat en blijf om Faethoon te zien!

Eoos : (pruilend) Ik houd niet van wachten! Straks zijn de mensen
opgestaan voordat ik kom en kan ik niet meer lachen om hun
slaaprige gezichten!

Helios: Daar komt hij! Luister toch!

(men hoort in de verte Faethoon aankomen, zingend):

Faethoon: Helios! Vader!

(als hij het paleis binnenkomt, breekt hij plotseling af,
overweldigd door de schoonheid en schittering van wat hij om
zich heen ziet).

Koor (ironisch):

dappere Faethoon,
waar is je moed nu gebleven?
wel spoedig heb jij
je voortvarendheid prijsgegeven!
't verblindende schijnsel
dat alom je ogen belaagt
beneemt je de adem -
je waanwijze hoogmoed vervaagt.
zo sta ik dan sprakeloos
klein en beducht als een kind
nu je hier je verwachtingen
ver overtroffen vindt!

Verteller.

Faethoon is gans bevangen
van de pracht die hij aanschouwt:
rondom tintelen de muren
van het zuiverst blinkend goud.
hier en daar licht op als siersel
een teer blozende robijn;
feller glanzen de karbonkels
in een dieper rode schijn.

¹⁰ Eo(o)s, godin van de dageraad en zus van Helios, zorgt dat de hemelpoorten elke ochtend open staan zodra Helios in het oosten uit de oceaan oprijst voor zijn dagelijkse hemeltocht.

doch dit alles overtreffend
door het puurste licht ontbrand
de koninklijke kleurentover
van de eedle diamant.
en de lucht zelf is doordrongen
van een allerfijnste geur:
een mengsel van anijs, amandel,
dille, venkel, en een keur
van andre kruiden: roosmarijn,
lavendel, ceder en laurier
doorvliet de ruimte en weldadig
streelt de zonnewarmte hier.

doch schoner dan dit schitterend oord
dat hem aan alle kant omringt
vertoont zich thans aan Faethoon
de god, die 't zonnelicht bedwingt.
nu Helios zijn stralenkrans
heeft afgelegd, kan Faethoon
hem onderscheiden, zijn gestalte
toont zich onbeschrijflijk schoon.
zijn bliken branden in een oogwenk
alle vrezes stuk
de jongen voelt zich overstroomd door
puur geluk.

- H. : Faethoon! Kom toch hier! Nog nooit heb ik je van zo dichtbij
mogen zien. Mijn zoon! Met recht noemt men je "de schitterende":
op de hele aarde wandelt niet zo'n stralende knaap rond.
- F. : Noemt u mij zoon? Dus Helios is waarachtig mijn vader?
- H. : Het zij verre van mij, om nooit de waarheid te ontkennen.
En wie zou niet verheugd zijn, om een jongeman als jij zijn
zoon te mogen noemen?
- F. : Vader! Mijn vreugde kent geen grenzen.

(muziek om de verrukking van het samenzijn uit te drukken, doch
ook droefheid om het besef, dat iets hen gescheiden houdt).

- F. : Er is iets, dat ons scheidt: vader, waarom zijn wij niet
volkomen één?
- H. : Dit is de afstand tussen god en mens, die zelfs de liefde
niet geheel kan overbruggen. Ook mij doet het pijn, dat ik
jou niet aan mijzelf gelijk kan maken.
Doch Helios is niet oppermachtig.
- E. : Helios! Mag ik nu eindelijk vertrekken? Die luie sterren
buiten staan allemaal stil omdat ik niet verschijn - ik moet
ze nodig aan het werk gaan zetten!

- H. : Je zult nog even moeten wachten, zusjelijf - zolang de sterren niet bewegen is je tijd nog niet gekomen.
- H. : Kom Faethoon, laat ons in dit uitzonderlijke uur niet treurig zijn: ik heb je moeder eens beloofd, dat ik de eerste wens van ons kind vervullen zou; welnu, Faethoon, opdat je een bewijs hebt dat ik alles voor je doen wil, wat in mijn macht ligt: noem mij je wens, opdat ik de vreugde weer in je ogen kan brengen.
- F. : Vader – laat mij vandaag de zonnwagen mennen!
- H. : (ontzet) Wat! Hoe kom je daarbij!
- F. : (smekend) Vader! Voor één dag maar! Laat mij één dag Uw werk doen! Alleen dán zal ik zeker weten dat ik Uw zoon ben!
Vader - dit is het enige dat mij gelukkig kan maken!
- (tussen deze uitroepen is onheilspellende muziek: het moet de Indruk wekken dat Faethoon tegen beter weten in tracht het Noodlot naar zijn zin te zetten).
- H. : Maar jongen - je weet niet wat je vraagt. Dit is onmogelijk - dit gaat ver boven je krachten. Bedenk toch, dat Zeus zèlf mijn werk niet durft over te nemen! Hoe zou jij dat dan willen? Nee, nee, nee, dit is waanzin, Faethoon.
- F. : Ik weet zéker dat ik het kan, vader: ik ben bijzonder sterk en overwin in elke strijd! In mij stroomt uw bloed, dat mij kracht geeft; en ik voel dat ik uw taak zal kunnen volbrengen!
- H. : Dat gaat niet zo eenvoudig als je denkt. De hemel is heel anders dan jullie je voorstelt. Denk niet dat ik over vlakke wegen rijd - nee, mijn paarden vliegen door de lege ruimte, waar geen pad gebaad is. Met vaste hand moet ik hen leiden van sterrenbeeld tot sterrenbeeld, terwijl die sterren zelf ook geenszins stilstaan, maar ik ze alle in moet halen. En iedere ster, waarbij ik in de buurt kom, tracht mij krachtig naar zich toe te trekken, om mij in een vreselijke botsing te verpletteren! - De wagen zou met jou als last wel véél te licht zijn, Faethoon, om deze schrikkelijke krachten te weerstaan.
- F. : (opgewonden) Vader - vader - het is dus juist zoals hij mij vertelde - o vader! laat mij gaan! Ik zal sterven als u mij dit niet toestaat! -
Vader, uw belofte! Weiger mij niet het enige dat ik vraag!
- H. : (verslagen) Mijn belofte bindt mij en laat geen uitweg. Wee! had ik geweten welk een waanzin in zijn brein ontspruiten zou, ik zou nimmer aan Klumene zo'n onvoorzichtige gelofte gedaan hebben!
Het is te laat! Mijn lieve zoon - ik zal hem verliezen in hetzelfde uur dat ik hem gevonden heb - hij zal dit immers nooit overleven.
Wat betekent al mijn macht als ik mijn zoon verliezen moet!
O onmacht, zonder onderscheid bezoekt ge god en mens!

- E. : Helios! Ik kan niet eeuwig blijven wachten! Alle sterren zijn al weer in beweging - straks kom ik te laat! Laat de poorten toch openen!
- H. : Ja, ja, ik weet het, Eoos, nog een ogenblik.
- H. : Faethoon, je weet dat ik je niet mag weigeren wat je vraagt. Maar zie toch, mijn bezorgdheid en mijn vrees om wat je ondernemen wilt, zijn bijna niet te dragen! Ik smeed je, wees wijs en zie af van je onzinnig plan - uit liefde voor mij, Faethoon!
- F. : (hartstochtelijk) Ik wil alles voor u doen, vader: van niemand houd ik zoveel als van u - maar deze éne wens - nee, dat kàn ik niet - ik sterf van verlangen - vader, laat me gaan!
- E. : Het is de hoogste tijd. De Weegschaal staat al in het zenith en wenkt mij om te komen. Ik wacht niet langer hoor - ik vlieg eruit:
- H. : (berustend) Over leven en dood bezit Helios geen macht.
 - Maar kan ik hem dan toch niet redden?
 - Welnu Faethoon, als je blijft bij je wens: het zij zo!
 Ik zal je bestrijken met de balsem, die je moet beschermen tegen 't vuur dat heel de dag niet van je wijken zal.
 Maar wat ik je bidden mag: wees voorzichtig, bedachtzaam, en niet roekeloos! Geef niet toe aan de trek der paarden, want zij zijn woest en ongetemd en zullen voelen, dat een vreemde hen wil dwingen. Laat je raden door de Schutter, die je vergezellen zal. Zijn scherpe blik beraamt de weg van sterrenbeeld tot sterrenbeeld.
 En dan vooral: wees op je hoede voor de Schorpioen, de giftige, die je als eerste van de stoet staat op te wachten! Gelukt het je, dit boze dier voorbij te komen, dan is de verdere weg langs Weegschaal, Maagd en Leeuw niet zo gevaarlijk meer.
 - Snel nu, snel, bestijg de wagen, want Eoos is al ver vooruit - er is geen tijd meer te verliezen.

Faethoon.

nu zal ik gelukkig zijn!
 de wagen zal ik bestijgen
 de rossen zal ik bedwingen
 de hemel bespringen.

nu zal ik gelukkig zijn!
 gelegenheid zal ik krijgen
 om ver in de ruimte
 door te dringen.
 vast zal ik mennen
 de paarden doen wennen
 aan mijn krachtige wil.

nu zal ik gelukkig zijn!
binnenkort zal ik kennen
de grenzen van het heelal.
mijn moed is een witgloeiend wapen geworden
waarmee ik doorboren zal
mijn vaders gedwongen baan.

vrij naar mijn zin wil ik gaan
door geheimvolle verten zweven
naar het eind van de wereld streven.

en heb ik de uiterste sluiers
vaneen geschoven
dan zal tenslotte
mijn brandende onrust doven
en zal ik gelukkig zijn.

dan keer ik terug tot de tedere schijn
van de Maagd - Erigone -
roem zal mij doen schitteren
zij zal mij daarom niet weigeren.
ik zal de paarden doen steigeren
en roof haar uit de hemelschacht.

ik, Faethoon, ken mijn macht!

Koor.

beteugel je vreugde, Faethoon!
hoe kun je verachten
Helios' klachten?
hoe kun je vergeten
het dodelijk weten
dat je zijn liefde verraadt?

kerker je hoogmoed, Faethoon!
tel je dan niet
je vaders verdriet
zijn vrees voor je leven?
door wat demon gedreven
heb je zijn oordeel versmaad?

onbedwingbaar is de hartstocht
moeiteloos maakt zij zich meester
van het scherpst verstand.
sluipsgewijs, gewetenloos,
boosaardig, zet zij 't niets vermoedend
menselijk brein in brand.

SCENE VI - VOOR HET PALEIS VAN HELIOS.
(Verteller - Merops - Klumene - Amnis - Koor)

Verteller.

Inmiddels heeft de bruid van Faethoon
met haar geleiders het paleis bereikt
waar de grote menigte van gasten
met welgevallen deze pracht bekijkt.
Een uitgelezen koor begint te zingen
en smeekt om bijstand van de grote god
die bruid en bruidegom behoeden zal:
Humen¹¹ houdt in handen 't huwelijkslot.

Klein koor. (bruiloftsgasten)

Humen, Humen,
zegen de bruid!
zie, in haar ogen
waar lichtvogels vlogen
zijn klokken geluid
door geluk bewogen.

Humen, Humen,
zegen de bruid!
zie hoe haar wangen
het morgenrood vangen
haar kleine oren
gaan bijna verloren
in 't donzen bed van het haar.

Humen, Humen,
vreugdeverwekker,
kom met de nieuwe dag!
Humen, als regen
bevrucht uw zegen
't geluk, dat te wachten lag.

- A. : Uw vriendelijke ontvangst verheugt mij zeer.
't geluk, dat deze dag mijn hart bewoont
Moog' eens ook u geschonken worden:
zo zij uw blijde hartlijkheid beloond.
(hoera – geroep van de menigte)
- Maar waar is Faethoon, mijn lieve vriend?
(aarzeling bij de anderen)
- M. : Sinds de late nacht heeft niemand hem gezien.
Hij lijkt wel spoorloos van de aard verdwenen.

¹¹Humen is de godin van het huwelijk met in haar hand het huwelijkslot.

Kl. : Maar zeker zal hij spoedig komen. Hij wist, dat met de dage –
raad jij hier zou zijn. En zie, daar komt de zon op:
't licht zal hem wel hierheen leiden.

Groot koor. (menigte)

Helios heeft zich opgericht
en overstroomt de koele kusten
met een bruisende, ongebluste
rollende rivier van licht.

weelde overstelpt de planten
kleur omdovert de natuur
snel bespringt een levend vuur
de grijze grond van alle kanten.

o! de zon, de goede, warme,
wikkelt ons in wijd erbarmen
geeft het angstig hart weer moed.

vreugde laat de teugels vieren
blijdschap zal de ogen sieren
Helios ten groet!

Stem uit de menigte:

Wat roept ge tot Helios? Hij is het niet, die op de
zonnwagen staat: 't is Faethoon!

Allen: (verbijsterd) Faethoon!

SCENE VII - HEMELRIT VAN FAETHOON.
(Verteller - Koor - Faethoon - Helios)

Koor.

hoe is de dag schoon opgegaan
de stralenkrans die Faethoon omwelft
schijnt als een teken over hem te staan.

zijn felle schittering verblindt het licht
van andren, die het wereldruim bevolken -
waarvan de geest op onheil is gericht:

de draken, die inmiddels ongebroken
de ruimte vullen, waar hij door moet gaan,
staan klaar om hem verborgen te bestoken.

hun boosheid echter wordt nu nog beteugeld
door Herakles, die met zijn gloeiend oog
en machtige arm hen allen overvleugelt.

de horizon verbergt de Schikgodinnen¹²
geen mens kan zien of zij nog verder spinnen
of dat vandaag een draad wordt doorgeknipt -

doch hoe ook deze strijd uiteindelijk wordt beslecht
de Weegschaal culmineert en stuwt haar krachten
in haar straling zegeviert het Recht.

Verteller.

Faethoon heeft, schier uitzinnig van vreugde,
zijn wagen steil in de lucht gezet.
de paarden, dol briesend, slaan vuur uit de wolken
en steigeren snuivend, hun hoeven gewet.
toch weet hij het fonkelend vierspan te dwingen
en richt zich vastberaden hun draf naar die kant
waar de Schutter, zijn metgezel, hem heeft getoond
dat de golvende, deinende Melkweg ontbrandt.
daar stort hij zich moedig dwars door de massa
van 't wentlende wolkende sterrenwit -
om een ogenblik later weer op te duiken
aan de andere zij, waar verdoken zit
de Schorpioen.

¹² De drie schikgodinnen spinnen de levensdraad van elke sterveling, meten hem af en knippen hem door als zijn tijd is gekomen.

Koor.

o schrik van scherpe scharen, kaken,
monsterlijk gekronkeld lijf
de vreselijke angel richtend:
ontzetting maakt mijn leden stijf.

Verteller.

en Faethoon kan nu geen teugels meer houden
vrees heeft zijn armen volkomen ontkracht;
de paarden, hun eigen willekeur volgend,
wijken naar links, uit hun spoor gebracht.
verbijsterd en schichtig schieten zij zuidwaarts
na weinige stappen verschrikt totterdood:
daar stuiten zij tegen de staart van de Hydra¹³,
die hen met een krachtige klap van zich stoot.
de wagen suist scheef tussen Weegschaal en Maagd door -
Boötes¹⁴, op zulk een vaart niet bedacht,
tuimelt omver, en de Beer¹⁵ in het noorden
raakt door de hitte geheel onverwacht
uit zijn verstijving ontdood.

Koor.

zie de Beer op jacht!
ontstellend is zijn kracht
met bolderend geweld
komt hij aangesneld -
waar moet ik mij bergen
om hem niet te tergen?
overal waar ik schuil
loert zijn wijde muil:
zijn adem maakt mij ziek.
o mijn wagen
wil mij dragen
ver van hier
uit de klauwen
van dit rauwe
schrikkelijk dier.

¹³ Hydra is een veelkoppig monster, vaak afgebeeld als slang.

¹⁴ Boötes, de ossenhoeder, is een sterrenbeeld.

¹⁵ Grote Beer is een sterrenbeeld.

Verteller.

hier valt niet te vluchten, want naast de geduchte Beer komt al weer een draak in 't gezicht; 't Poolmonster ¹⁶ doet hier de paarden verstarren: snel wordt de tocht naar het zuiden gericht. en daar wacht de redding, want Herakles¹⁷ zelf weet de angstige dieren snel te kalmeren en wijst door het warrelend stelsel van sterren een weg om naar veiliger oorden te keren.

Faethoon.

wat is mij overkomen -
mij schijnen alle boze machten
hemelgeesten en demonen,
spoken,
nachtvisioenen
saamgeknoopt en toegebonden
om mijn schamel hart.

in doodsangst is mijn kracht gedompeld
de ruimte is vijandig en verschrikkelijk
ik zou nu liefst onmiddellijk
om willen keren -
maar nog wil ik proberen
Erigone te vinden, trouw
in dit verbijsterend verraad.

Verteller.

spoedig heeft Faethoon Weegschaal bereikt;
hij weet zich hier veilig en niet meer belaagd
en koerst nu wat kalmer strak langs de zonnebaan:
groot zijn zijn ogen gericht op de Maagd.
doch plotseling schijnt hij door vrees overvallen,
onzekerheid dwingt hem, om te zien -
zijn starre blik vangt een gruwelijk schouwspel:
Schorpioen achtervolgt hem; dat had hij misschien
reeds verwacht; doch nu komen van alle zijden
de hemelse monsters, door 't vuur opgehitst,
op hem af, en trachten hem in te sluiten -
en waarheen zijn angstige blik ook flitst,
't zij links of recht, of voor of achter,
overal sperren hun kaken
overal grijnzen hun tanden

¹⁶ Met Poolmonster wordt hier de Poolster, onderdeel van de Kleine Beer, bedoeld.

¹⁷ Herakles is een heros, een sterveling met bijzondere, bovennatuurlijke gaven. Heroën worden vaak als halfgod vereerd.

ieder tracht hem te raken.
om de belediging
door deze vreemdeling
roepen zij wraak
dood en verderf.

Faethoon (in doodsangst): Vader! Helios!

Koor der stervelingen.

Heer der goden! Zeus!
zie de vreselijke
dingen die gebeuren -
hoe de monsters bijna
Faethoon verscheuren!
Heer! Herstel de orde
vóór de strijd begint -
red het trillend leven
van een mensenkind!

Faethoon: Vader!
(dan zacht, als tot zichzelf):

vader, vergeef mij -
dit is mijn straf
omdat ik niet naar u luisteren wilde
omdat ik uw woorden
heb veracht,
uw liefde heb weggeworpen.

vader, vergeef mij -
ik ben niet sterk
niet moedig
ook niet groot -
ik ben heel klein in angst geworden.

ik zocht naar avontuur en eer
vader, vergeef mij -
ik heb niet meer
dan deze tranen gevonden.

Helios: Zeus - Heer - red mijn zoon, mijn onbezonnen kind!

Verteller.

één uitweg is Faethoon overgebleven:
wanhopig stuurt hij zijn wagen omlaag;
ontduikt zo de kring van razende dieren
en waant zich al bijna gered van zijn plaag,
want onbewust zoekt hij zijn heil bij de aarde
en denkt geen moment aan het gloeiend gevaar

dat zijn nadering meebrengt voor 't kwetsbare leven
van plant en die, voor de mensenschaar
die zijn woeste vlucht met ontsteltenis volgt.

Koor der stervelingen.

ontzetting volgt ontzetting op;
schrik en twijfel stijgt ten top.
wat waanzin is in Faethoon geboren -
heeft hij zijn verstand verloren?
daar rijdt hij op de aarde aan:
in vlammen zal zij ondergaan!
wee! de warmte nadert al
verzengt de planten overal.
zwartgeblakerd ligt de grond,
steeds verder tast de hitte rond
verschroeit ons haast, o boze nood!
Heer der goden, red ons van de dood!
Heer! Zeus! Vernietig hem!

(donderslag - geschreeuw - rumoer - stilte)

Koor.

Eridanos¹⁸, omarm je prooi
wil zachtjes het levenloos lichaam dragen
dat de feilloze bliksem van Zeus heeft verslagen.

Eridanos, verberg je buit
wil deinend de dode gestalte omwallen
die heet en verkoold in je stroom is gevallen.

Eridanos, wieg je kostbare vangst
wil zoetjes het brandend lichaam verkoelen
dat nu je streling niet meer kan voelen.

¹⁸ Eridanos is een rivier in de onderwereld. Faethoon wordt na zijn val in de bedding van deze rivier opgenomen.

EPILOOG.

(Helios - Klumene - Verteller - Koor)

Helios.

nu mijn kind gestorven is
zal niemand meer het daglicht zien.
dat Zeus ervaren moge:
met Helios valt niet te spotten!

de wagen, die mijn zoon de dood in voerde,
zal ik nimmer meer bestijgen,
de aarde, die verderf riep over hem,
zal het zonlicht niet meer kennen.
nu mogen alle goden dreigen:
de rossen zal ik niet meer mennen!

Wee over Zeus, die hem vernietigd heeft!
mijn onmacht, die hem niet kon helpen, wee!
verdelg' de Schepper deze wereld, die zijn einde zag
en om het leed van Helios te stelpen
laat ook hemzelf vergaan!

Klumene.

ach mijn kind, mijn jongetje!
mijn dode hartje, rust zacht
slaap en vergeet het droevig leven
de wrede dood!

ach mijn gestorven lieveling
schrei niet, wees niet bedroefd!
speel met je vrienden in eeuwige velden
denk niet aan moeder, schrei niet!

Ach mijn kind, mijn jongetje!

Verteller.

een volle dag heeft Helios zijn woord gestand gedaan
en liet de wereld donker als de nacht bij nieuwe maan.
doch daarna, toen de aarde koud en schier bevroren was,
verwon zijn goede hart de toorn, ofschoon hij nooit genas
van rouw om zijn verloren kind, zijn nieuwe eenzaamheid.
hij zag dat alles zonder hem wel binnen korte tijd
moest sterven, en uit medelij hervatte hij zijn taak;
want nobel is de zonnegod, en Helios kent geen wraak.

Koor.

wij zullen de moedige zonnegod eren
zijn beenderen zoeken, zijn lichaam begraven.
moge zijn geest door de hemelen draven
de sluitstenen van de kosmos keren.

hoogmoed heeft Faethoon doen bezwijken
het grootste waagstuk sloeg hem terneer -
doch zijn voorbeeld blijft lokken en sterft niet meer
de dorst naar de ruimte zal nimmer wijken.

de mens zal leven, de mens zal sterven -
zijn dapper pogen niet meer zijn dan een golf
in de eeuwige deining van de tijd.

doch de kleinste rimpeling plant zich voort
zijn stuwing zal eindeloos verder zwerven
en zal niet vergaan in eeuwigheid.

Verteller.

in de mateloze diepte
van het wereldruim
is alles weer tot rust gekomen.

sterren razen onbewogen
hun wijde baan
de kleine tocht van Faethoon
is in hun duizelend bestaan
als damp vervlogen.

en niemand kan nog zeker weten
of zijn nietig avontuur
eens tastbaar is geweest -
of slechts een nooit vergeten
pure schepping van de geest.

